

Małgorzata Halicka

Profesor Brunon Synak – kim był, jakim Go pamiętamy

Profesor Brunon Synak to wybitny naukowiec, zaangażowany badacz, ale i „zatroškany roztopnie” – jak sam mawiał – działacz w sferze publicznej. Dla środowiska naukowego socjologów i gerontologów w Polsce był wielkim autorytetem, postacią wyrazistą o dużym potencjale naukowym i bardzo znaczącym dorobku w obszarach, w których się specjalizował.

Urodził się w miejscowości Podjazy na Kaszubach w roku 1943 jako najmłodszy spośród siedmiorga rodzeństwa (czterej bracia i dwie siostry). Tam też ukończył szkołę podstawową. Naukę kontynuował w Liceum Pedagogicznym w Kościerzynie. Po rocznej pracy w charakterze nauczyciela Szkoły Podstawowej w Borku Kamiennym rozpoczął naukę w Studium Nauczycielskim Wychowania Fizycznego w Gdańsku. Po ukończeniu SN-WF-u rozpoczął studia w Wyższej Szkole Pedagogicznej na kierunku pedagogika. W trakcie studiów interesował się szczególnie metodologią nauk społecznych oraz socjologią religii, a działalność w Naukowym Kole Socjologii pozwoliła nie tylko na badanie otaczającego świata, ale i refleksję, aby go kształtować i zmieniać. Pracę magisterską zatytułowaną *Drogi życiowe młodzieży wsi Podjazy* napisaną pod kierunkiem prof. Bolesława Maroszka obronił w 1968 roku. Po ukończeniu studiów Brunon Synak podjął pracę w Gdańskich Zakładach Radiowych „Radmor” jako socjolog zakładowy. Po rocznym „radmorskim” epizodzie rozpoczął studia doktoranckie w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego. W roku 1973 obronił pracę doktorską poświęconą problemom starych rolników, napisaną pod kierunkiem prof. Stefana Nowakowskiego. W tym samym roku, już jako doktor, podjął pracę w Uniwersytecie Gdańskim i był z nim zawodowo związany do końca swojego życia.

W 1983 roku uzyskał stopień naukowy doktora habilitowanego, na podstawie oceny dorobku naukowego oraz pracy *Migracja i adaptacja ludzi starych do środowiska miejskiego*, 27 grudnia 1993 roku z rąk Prezydenta RP otrzymał tytuł profesora nauk humanistycznych.

Funkcję kierownika Zakładu Socjologii Ogólnej w Instytucie Filozofii, Socjologii i Dziennikarstwa Uniwersytetu Gdańskiego sprawował od roku 1989 przez ponad dwadzieścia lat. W latach 1984-85 był prorektorem UG do spraw studenckich, a od 1990 roku, przez dwie kadencje, pełnił funkcję prorektora do spraw kształcenia.

W pracy naukowej Profesora Brunona Synaka można wyróżnić dwa główne obszary zainteresowań: gerontologię społeczną, a może raczej socjologię starości oraz problemy tożsamości etnicznej i regionalnej rozpatrywanej najczęściej na przykładzie kultury Kaszub i Pomorza. Jak szczerze napisał: „zawsze przejawiałem silną więź emocjonalną z kaszubsko-pomorskim regionem, jako osoba od pokoleń tu zakorzeniona. Ta okoliczność dodatkowo (...) zobowiązuje do wytężonej pracy na rzecz tej ziemi i jej mieszkańców”.

Innym równie istotnym obszarem Jego pracy naukowej były badania związane z transformacją ustrojową. Profesor Brunon Synak jako wybitny autorytet naukowy był postacią bardzo znaną i cenioną w świecie nauki nie tylko w Polsce, ale i poza jej granicami. Współpracował z naukowcami ze Stanów Zjednoczonych, Finlandii, Wielkiej Brytanii i Niemiec.

Opublikował około 250 prac naukowych. Pierwszą książką, stanowiącą zmienioną wersję Jego pracy doktorskiej były *Problemy starych rolników*, wydane w 1976 roku. Inne wybrane prace, to: *Migracja i adaptacja ludzi starszych do środowiska miejskiego* (1982), *Młodzi emeryci* (1987), *Kaszubska tożsamość. Ciągłość i zmiana* (1998), *Polska starość* (2002).

Chcę też wspomnieć o wyjątkowej, bardzo osobistej Jego książce *Moja kaszubska stegna*, która ukazała się w 2010, a w której wątki autobiograficzne powiązał z własną refleksją nad losami Kaszubów od czasów zakończenia II wojny światowej po współczesność. Z prowadzonych wielu rozmów z Profesorem wiem, że intensywnie pracował nad kolejną książką, która miała być zwieńczeniem Jego naukowych refleksji splecionych przeżywaniem codzienności w chorobie i cierpieniu. Jako człowiek obdarzony wieloma darami, człowiek wierzący, o wyjątkowej „wyobraźni socjologicznej”, mocno doświadczony w ostatnich latach cierpieniem, najlepiej rozumiał, co dzieje się z człowiekiem, jeśli przychodzi czas choroby, a on sam występuje w roli chorego. Miał potrzebę, a może nawet pragnienie, aby swoimi przemyśleniami na temat sensu, a może bezsensu cierpienia podzielić się z nami. Jego nieprzeciętne zdolności, olbrzymi potencjał naukowy, a przede wszystkim doświadczanie choroby zdecydowały o powstaniu wybitnego, ostatniego dzieła, które nie zostało dokończony, bo przeszkodziła nieodwracalna choroba, ale które zostało opublikowane. Książka *Bezsens i sens choroby nieodwracalnej*, nad którą tak intensywnie pracował w końcowej fazie swojego życia, a którą dedykował swojej żonie Jadwidze, została wydana przez Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie w 2014 roku. Stało się to już po Jego śmierci.

W 1985 roku Profesor Brunon Synak został członkiem Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, a przez dwie kadencje (1998-2004) był jego prezesem. W czasie kierowania Zrzeszeniem Profesor Brunon Synak dążył do tego, aby elementy kaszubskiej kultury i języka były obecne podczas

nabożeństw i liturgii. Udało się tego dokonać przy wsparciu arcybiskupa gdańskiego Tadeusza Gocłowskiego. Jednym z ważniejszych działań tych kadencji było przejęcie na własność przez Zrzeszenie budynków Kaszubskiego Uniwersytetu Ludowego w Wieżycy i Starbieniu oraz utworzenie Fundacji „Kaszubski Uniwersytet Ludowy”.

W 1998 roku został wybrany do nowo utworzonego sejmiku pomorskiego. W 2002 uzyskał reelekcję na II kadencję. Objął wówczas funkcję przewodniczącego sejmiku. Stał się inicjatorem działań podkreślających dziedzictwo i różnorodność województwa i apelował, abyśmy potrafili różnić się pięknie. W roku 2006 został wybrany na III kadencję i po raz kolejny objął funkcję przewodniczącego.

Rok 2010 był dla Profesora Brunona Synaka bardzo znaczący. Podjął decyzję o wycofaniu się z działalności politycznej. Postępująca choroba była tylko jednym z motywów. „Decyzję o wycofaniu się z życia politycznego – pisze Profesor Brunon Synak – podjąłem – niezależnie od późniejszych problemów zdrowotnych – jeszcze przed jej rozpoczęciem. Uważam bowiem, że żadnej roli nie można przeciągać w nieskończoność – tym bardziej roli politycznej. Trzeba ustąpić miejsce młodszemu w momencie, który nie wynika z konieczności, lecz ze świadomego wyboru”. Za zasługi na rzecz województwa pomorskiego 28 marca 2011 roku został nagrodzony Honorowym Wyróżnieniem przez Kapitułę i Radnych Sejmiku.

Za wybitne zasługi dla rozwoju samorządu terytorialnego w Polsce, za osiągnięcia w pracy naukowej i dydaktycznej, postanowieniem Prezydenta Bronisława Komorowskiego z 8 listopada 2010 odznaczono go Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Także za działalność na rzecz rozwoju i podniesienia znaczenia kaszubskiej tożsamości został w 2008 uhonorowany przez Zarząd Główny ZKP Medalem im. Floriana Ceynowy „Budziciel Kaszubów”.

Profesor Brunon Synak był również zaangażowany w prace Polskiego Towarzystwa Socjologicznego oraz Polskiego Towarzystwa Gerontologicznego. W latach 1988–1989 był przewodniczącym Gdańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Socjologicznego. Przez wiele lat był członkiem Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Gerontologicznego. Był liczącym się kandydatem na przewodniczącego Zarządu Głównego PTG. Jednak ze względu na liczne obowiązki zawodowe nie podjął się pełnić tej roli. Był natomiast aktywny jako członek Zarządu. Za zasługi na rzecz PTG, Zarząd Główny na Zjeździe w Poznaniu w roku 2013 przyznał Profesorowi Honorowe Członkostwo Polskiego Towarzystwa Gerontologicznego. To tylko niektóre obszary zainteresowań i zaangażowania Profesora Brunona Synaka. Odszedł za wcześnie. Zmarł 18 grudnia 2013 roku w Gdańsku.

W końcowej refleksji chciałabym odnieść się jeszcze do jednego wątku, który dla mnie ma szczególny charakter. Tak się w moim życiu szczęśli-

wie poukładało, że moje drogi naukowe splotły się na wiele lat z drogami Profesora Brunona Synaka. Jestem z tego bardzo dumna i poczytuję sobie to za zaszczyt. Dziękuję losowi, że miałam szczęście „dorastać naukowo pod skrzydłami” Pana Profesora. Wypromował mnie jako pierwszego swojego doktora socjologii. Niezapomniana i bardzo rozwijająca była także zespołowa praca w ramach projektu Polskiego Towarzystwa Gerontologicznego, którym wówczas kierował Profesor, a ja byłam jednym z głównych wykonawców tego projektu. Pokłósiem ponad 3-letniej współpracy było przygotowanie książki *Polska starość*, która ukazała się w 2002 roku. Liczne spotkania, wiele interesujących dyskusji, wzmożona praca i dyscyplinowanie Profesora, by dotrzymać terminów, jeszcze bardziej rozwijały i integrowały zespół. Naszą współpracę można by podsumować słowami piosenki: „To były piękne dni”.

Z troską – jak zawsze – patrzył na dalsze moje poczynania naukowe. W przewodzie habilitacyjnym oceniał – jako recenzent – mój dorobek naukowy. Nie zdarzyło się, aby Profesor Brunon Synak poproszony o pomoc – kiedykolwiek jej odmówił. Jako jedna z nielicznych w Polsce bardzo kompetentnych osób w obszarze gerontologii, z posiadaną specjalnością gerontolog społeczny, recenzował naszą książkę na temat przemocy, przygotowaną w ramach projektu badawczego.

Z rozrzewnieniem wspominam także uroczystości jubileuszowe w Białymstoku z okazji 80 rocznicy urodzin i 55 rocznicy pracy naukowej Profesora Wojciecha Pędicha, które Profesor Brunon Synak uświetnił swoją obecnością i wygłoszoną, zapadającą w pamięć i serca wyjątkową laudacją.

Wspominam Profesora Brunona Synaka z ogromnym żalem, bo był to człowiek mądry, o wysokiej kulturze osobistej, życzliwych intencjach, oddany sprawie, ale też wymagający. Któregoś razu w rozmowie telefonicznej zapytał mnie: „czy chciałabyś przeczytać tekst, który napisałem z okazji otrzymania Honorowego Wyróżnienia «Za zasługi dla województwa pomorskiego»? Tak, z chęcią – odpowiedziałam. Tekst liczący niemal 3 strony czytałam wielokrotnie i stale do niego wracam i wracać będę, bo odnalazłam w nim część Profesora, który za Plutarchem tak oto w tekście przemówił: Przecież nie same nasze ręce, ani nogi, ani siła ciała są bogactwem i częścią państwa, lecz przede wszystkim dusza i to, co w niej piękne, a mianowicie sprawiedliwość, umiarkowanie i mądrość”.

Obiecuję Panie Profesorze, Drogi Brunonie, że nie tylko ja, ale także moi uczniowie i całe pokolenia, czerpać będziemy z Twoich mądrości, które napisałeś i nam – potomnym – zostawiłeś.

Profesor Brunon Synak we wspomnieniach współpracowników i przyjaciół

Lublin, 1992 – obrona pracy doktorskiej – pierwsza promocja Profesora Brunona Synaka

Kraków, Instytut Socjologii UJ, Indiana University Center of Philanthropy Project 1996

Sasek Mały koło Szczytna, 1999
wykonawcy projektu badawczego
PTG „Polska starość”

Goręczyno – Kaszuby, 2001
wykonawcy projektu badawczego
PTG „Polska starość”

Goręczyno – Kaszuby 2001, wykonawcy projektu badawczego PTG „Polska starość”

Vancouver (Kanada) 2001, World Congress of International Association of Gerontology

Lipowy Most, 2005 spotkanie
w ramach projektu badawczego
EUROFAMCARE

Lublin, 2005
spotkanie po kolokwium
habilitacyjnym

